

Tudós fórum

AZ MTA ÉS A CNRS (FRANCIA ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS KUTATÁSI KÖZPONT) KÖZÖTTI KAPCSOLATOKRÓL

Az MTA nemzetközi kapcsolatainak alapját az 1950-es évek elszigeteltsége után a Szovjetunió és a szocialista országok tudományos akadémiáival kötött kétoldalú cseremegállapodások képezték. Ez elsősorban információ- és tapasztalatcserét jelentett. A nyugati országok tudósaival való kapcsolattartás mindkét oldal részéről korlátozott volt. Egyéni meghívásos vagy ösztöndíjas utazásokra elvéve került sor, az intézeti igazgató javaslatai alapján a kiutazók személyéről az MTA központilag döntött. Az intézetek nem köthettek közvetlen megállapodást, nem rendelkeztek utazási kerettel. A 60-as években a nyugati országok részéről bekövetkezett politikai nyitás, Magyarország ENSZ-tagságának rendeződése, majd a gazdasági reform együttesen szolgáltak alapul ahhoz, hogy az MTA nemzetközi tudományos kapcsolatai kiszélesedhessenek, ezek nemcsak tudományos, hanem visszahatásként, politikai előnyököt is jelentettek az ország számára.

A Francia Országos Tudományos Kutatási Központtal (továbbiakban CNRS) az MTA az elsők között vette fel a kapcsolatot, és 1961-ben aláírásra is került az első megállapodás. Ezt követően az MTA számos további európai akadémiával kötött megállapodást, a 1970-es évektől pedig szisztematikusan

épült fel az a nemzetközi kapcsolatrendszer, mellyel az MTA jelenleg is bír. (2003 januárjában ötven ország hetvenkét akadémiajával, tudományos intézményével van kétoldalú megállapodás.)

Az MTA-CNRS megállapodás jelentősége az 1960-as években abban állt, hogy előre meghatározott devizamentes keretben biztosította tudományos kutatók tanulmányútnak szervezését. Így évente 20-30 kutató számára nyílt lehetőség franciaországi tanulmányútra. Az első évtized elsősorban a kapcsolatfelvétel szempontjából bírt jelentőséggel. A 70-es évektől kezdődően a 3-4 évre szóló munkatervek már prioritásként kezelendő kutatási témaköröket is meghatároztak, 1994-1995 óta pedig a rendelkezésre álló pénzügyi források a kutatási projektek keretében megvalósuló mobilitást biztosítják.

A kutatási projektre kétévenként lehet pályázni. A beadott pályázatokat a CNRS és az MTA külön-külön bírálja, majd közösen jelölik ki az elfogadásra kerülő projekteket.

A jelenleg érvényben lévő kutatási projektlista tizenhat témát tartalmaz. Ebből egy téma társadalomtudományi, kettő az élő tudományok, tizenkettő pedig az élettelen természettudományok területéről. A megállapodás alapján évente 35-45 magyar, illetve francia kutató tanulmányútnak kerül sor.

Az MTA-CNRS megállapodás által biztosított lehetőségek számos további kapcsolat kiépítését, intézetközi megállapodások megkötését, a CNRS egyéb programjaiban való részvételt eredményezték. 1989 óta a két intézmény közötti megállapodás kiegészítése az MTA Genetikai Intézete és a CNRS Növényélettani Intézete közötti különmegállapodás, mely a két intézet kutatói részére évi tizenkét hónapos keretben finanszírozza a kutatómunkát.

Az együttműködés másik formája a CNRS Nemzetközi Tudományos Együttműködési Programjaiban (PICS) való részvétel, melyben korábban sikeres együttműködés folyt a *Foglalkoztatás, munka, életmód* témában,

jelenleg pedig *A társadalmi kapcsolatok fejlődése a falusi és városi tér között* és *A helyi mechanizmusok hatása az európai unióbeli belépésre* című kutatási témákban.

2002. december 6-án Kroó Norbert, az MTA Főtitkára, valamint CNRS főigazgatója nevében Jean Luc Clement úr, a CNRS nemzetközi Kapcsolatok igazgatója aláírták a következő négy évre szóló együttműködés kereteit és feltételeit rögzítő megújított megállapodást, melynek új elemeként az aláíró felek az EU-szabályok szerinti jogharmonizációt figyelembe véve külön mellékletben gondoskodnak a kutatási projektek során végzett munkák és eredmények szellemi tulajdonjogának védelméről.

